

VATANI SAVUNMAYAN İŞÇİ ÖNDERİ

Aydınlık Gazetesi, 13 Ağustos 2018

Yıldırım Koç

Tarihe bakarken bugün yaşadığınız bazı sorunlara bağlı olarak bakış açınız değişebiliyor Türkiye sendikacılık hareketi tarihinde adından çok saygıyla söz edilen kişilerden biri Üzeyir Avni Kuran'dır.

Sendikacılık hareketinde "Üzeyir Baba" diye de bilinen Üzeyir Avni Kuran 1891 yılında Kosova'da doğdu. Selanik Sanat Mektebini birincilikle bitirdi. 1913 yılında da İstanbul'a göç etti. İstanbul'da Zeytinburnu Mermi Fabrikası'nda çalışmaya başladı ve Osmanlı San'atkarlar Cemiyeti'ne üye oldu. 1917 yılında staj için Almanya'ya gönderildi ve burada 11 ay kaldı.

Üzeyir Kuran 1920 yılında Fransızlar tarafından işletilen Şark Şimendiferleri Şirketi'nde çalışmaya başladı. Ustabaşıydı. 13 arkadaşıyla birlikte Şark Şimendiferleri Müstahdemin Cemiyeti'ni kurdu. 1923 Kasım'ında Şark Şimendifer işçilerinin grevinde etkili bir görev üstlendi. Grev başarıya ulaştı. 1926 yılında Tramvay İşçileri Cemiyeti'nin başkanlığına seçildi. 1947 yılında kurulan ve adı daha sonra Maden-İş olan Demir ve Madeni Eşya İşçileri Sendikası'nın 1950-1954 döneminde genel başkanıydı. 1951 yılında İstanbul İşçi Sendikaları Birliği'nin yönetim kuruluna seçildi. 31 Aralık 1961 tarihinde gerçekleştirilen Saraçhane Mitingi'nde ilk konuşmayı yaptı.

Aziz Çelik, Üzeyir Kuran'ın 1920'li yıllarda Türkiye Komünist Partisi mensubu olduğu ve 1930'da TKP'den tasfiye edilenler arasında yer aldığını belirtmektedir. (Aziz Çelik, 1950'lerin Unutulan (Demokrat) İşçi Partisi ve Onun Üç Sysyphus'u," A.Makal-A.Çelik-M.H.Koçak, *Sınıf Sendika Siyaset, Türkiye Emek Tarihinden Kesitler*, İmge Kitapevi, Ankara, 2016, s.196-199)

1923 GREVİ

Üzeyir Kuran, 1923 grevini şöyle anlatıyor: "Yıl 1920. Şimendifer İdaresi, Fransız askerlerinin elinden Fransız sivillerine geçmiş. Ustabaşı olarak çalıştığım idarede 13 arkadaşımınla beraber Şark Şimendiferleri Cemiyeti'ni kurduk. (...) 1922 yılının son günlerinde şirket aniden bütün ücretlerde bir kısmı indirim yaptı. İndirimle birlikte yapılan iki ödemeyi kabul etmedik. Aç kalmayı göze aldık. İdareye grev yapacağımızı bildirdik. Şartlarımızı ıleri sürdürdük."

İleri sürülen şartlardan biri şuydu: "Milli Mücadele devam ettiği sürece, müstevli düşman ordularına casusluk, rehberlik eden, Türk izzeti nefesine tecavüz eden gayrimüslim ve yabancı uyruklular aramızdan temizlenecekti."

İşyerinde 18 Kasım 1923 günü greve çıkıldı. 10 günlük grev başarıyla sonuçlandırıldı.

Sedat Ağralı, Üzeyir Kuran'ın 1924 yılında kurulan Amele Teali Cemiyeti'nin kurucuları arasında da olduğunu belirtmektedir (Sedat Ağralı, *Günümüze Kadar Belgelerle Türk Sendikacılığı*, İstanbul, 1967, s.33-35).

KURTULUŞ SAVAŞI'NDA NEREDEYDİ?

Buraya kadar çok iyi.

Ancak bugün karşılaştığımız sorunlardan hareket ettiğimde, aklıma bir soru geliyor.

Anadolu'da tüm güçlerin seferber edildiği ve varoluş yokoluş mücadelesinin sürdürüldüğü Kurtuluş Savaşı yıllarında, ustabaşı ve TKP üyesi Üzeyir Kuran neredeydi?

Fransızlar tarafından işletilen Şark Şimendiferleri Şirketi'nde.

Üzeyir Kuran 1891 yılında doğmuş ve 1920 yılında, henüz 29 yaşındayken ve Anadolu'da kurtuluş ve bağımsızlık mücadelesi verilirken, Fransızların işlettiği demiryolları şirketinde ustabaşılık yapmış.

İşçi hakları için mücadele vermiş; peki, vatan savunmasında yer almış mı? Hayır.

Ülke kurtarıldıktan sonra, 18 Kasım 1923 günü greve çıkmışlar. Greve çıkabilmelerini bile Kurtuluş Savaşı'nın başarısına borçlular. Peki, Kurtuluş Savaşı'na bir katkı yapmış mı? Kayıtlara göre yapmamış.

Üzeyir Kuran'ı yeni bir gözle, vatan savunması görevinden kaçmış bir işçi önderi olarak değerlendiriyorum.